

Amerikansk Socialisme.

Af Aleksis Petersen.

J. H. Noyes: History of American Socialisms. Philadelphia 1870.

Socialismen er i Amerika optraadt paa en hel anden Maade end i Evropa. Medens Samfundsbygmestrene — *the social architects*, som de kaldes — her i deres Studereværelser have opført de skønneste Bygninger, som de dog kun forholdsvis meget sjældent have vovet at udsætte for den haarde Virkelighed, har Amerika i en ganske anden Grad forsøgt at forene Theori og Praxis. Den evropæiske Literatur er siden Platos og Aristoteles's Dage bleven ligefrem oversvømmet af socialistiske Theorier og Systemer, og det nyttér ikke at slaa dem ihjel: de dukke strax op paany. Den amerikanske Literatur har kun faa af den Slags Produkter at fremvise; man har i den ny Verden foretrukket at bestræbe sig for Theoriernes Virkeliggjørelse. Liden end baade Theorien og dens Udførelse af væsenlige Fejl; er end det store Flertal af de amerikanske praktiske Forsøg efter en kort hensygnende Tilværelse ynkelig gaaet til Grunde; og ville end de Forsøg, der hidtil have overlevet, efter kortere eller længere Tid følge deres Forgængere, — saa er det dog utvivlsomt, at disse Forsøg ere bedre skikkede til at interessere og belære end de blot theoretiske Frembringelser, hvormed

man i den gamle Verden for største Delen har ladet sig nøje. En Fremstilling af den amerikanske Socialismes Historie, der altsaa i en overvejende Grad maa behandle Forsøgene paa Theoriens Virkeliggjørelse, har derfor sikkert Krav paa vor Opmærksomhed. En saadan Fremstilling haves i det Værk, hvis Titel ovenfor er angivet. Vi skulle i det Følgende søge at give Læserne en Forestilling om, hvad det indeholder; men inden vi skride hertil, vil det maaske være rettest først at presentere dets Forfatter for Læserne, da han muligvis kun er kjendt af de færreste af dem.

Thomas Humphrey Noyes er født i Brattleboro i Staten Vermont i 1811. Han studerede først Jura, og arbejdede en Tid hos en Sagfører i Putney i Vermont. Men her blev han, tyve Aar gammel, greben af religiøse Skrupler, og han forlod Jura'en for i Andover at lægge sig efter Theologi. Han blev imidlertid her udsat for mange Fristelser, som han ikke kunde modstaa; hans Kammerater vare kun et daarligt Selskab for ham, og han begyndte at tænke paa at forlade Andover og søge Herren andetsteds. Ved at aabne Biblen faldt hans Øje tilfældig paa disse Ord: «Han er ikke her!» Dette var et sikkert Varsel for ham: han forlod nu Andover og drog til Yale College i New Haven for der at søge Sandheden. Her grublede han over Bibelen, og kom efterhaanden til den Overbevisning, at den almindelige Kristendom i dens forskjellige Former var en uhyre historisk Usandhed, og endelig havnede han i Februar 1834 i «Perfektionismen». Fra nu af begyndte han ivrig at agitere for sine Ideer. Han vendte tilbage til Putney, hvor hans Fader og Familie boede. Her samlede han efterhaanden

en lille Kreds af Troende omkring sig. Men for at føre sine Ideer videre behøvede han mere end de store Evner, han var begavet med: selv en saadan Gudsmand som Noyes behøver Penge, og dem havde han ingen af. Blandt hans Disciple var der en ung Pige, ved Navn Harriet Holton, der var i Besiddelse af nogen Formue; paa hende faldt Fader Noyes's Øje. At forslaa hende Ægteskab paa den sædvanlige Maade gik imidlertid ikke ret vel an, da hun saa ofte havde hørt ham deklamere imod Ægteskabets Ugudelighed. I det Brev, han Juni 1838 sendte hende, siger han derfor udtrykkeligt, at han ikke vil kalde den Forbindelse, han foreslaar hende, «Ægteskab», førend han nøjere har forklaret, hvorledes han vil have den opfattet. Han vil nemlig ikke have, at hans Ægtefælle skal anse sig for forpligtet til kun at elske ham, lige saa lidt som han kun vil elske hende. «Jeg ønsker og venter,» siger han, «at min Ægtefælle vil elske Alle, der elske Gud, det være sig Mand eller Kvinde, med en Varme og Styrke i Kjærligheden, der er ukjendt af jordiske Elskere, og lige saa frit som om hun ikke stod i nogen særlig Forbindelse med mig.» Harriet Holton samtykkede i at indgaa en Forbindelse af denne Natur, og saaledes kom Noyes i Besiddelse af de Penge, hvortil han trængte saa haardt. Dixon, der i sin Bog «New America» har offentliggjort Noyes's ejendommelige Frierbrev, siger, at han aldrig har gjort nogen Hemmelighed af, at han ægtede Harriet Holton for Pengenes Skyld; «hun blev,» som Noyes udtrykker sig, «givet ham til Belønning, fordi han prædikede Sandhed.»

Fader Noyes, der altsaa nu var bleven Velhaver, anvendte en Del af sine tilgiftede Penge til at opføre en fælles Bolig for samtlige Sektens Medlemmer. Her ud-

viklede han efterhaanden sin Lære, der oprindelig havde været rent religiøs, til den ejendommelige religiøs-politisk-økonomisk-socialt Fremtoning, der almindeligvis kaldes «the Oneida Community», og som skal være den eneste religiøs-kommunistiske Sekt af ren amerikansk Oprindelse. «Oneida Community» kaldet, fordi Noyes og hans Tilhængere, da Stillingen ikke længer blev holdbar i Putney, slog sig ned ved Oneida Creek, en noget afsides beliggende, men smuk og frugtbar Egn, som Noyes ansaa for særlig skikket til at være det Punkt, hvorfra hans Lære videre kunde brede sig. Og heri synes han ikke at have forregnet sig: fra 1847, hvilket Aar betragtes som «the Oneida Communitys» Stiftelsesaar, har virkelig ikke saa Faa sluttet sig til den: i 1869 var der i Oneida 202 Medlemmer, og i Brodersamfundene i Wallingford i Connecticut og i Willow Place levede der henholdsvis 40 og 35 Medlemmer. Disse Tal, der maaske ikke synes høje, kunde med Lethed forøges: stadig kommer der Anmodninger om at optages i Samfundet, der vises tilbage, fordi det ikke er Noyes magtpaaliggende at have talrige Tilhængere, hvorimod det er ham om at gjøre at have saadanne, som have en virkelig Overbevisning, og som ere rede til at ofre Alt for at kæmpe for det, de anse for Sandheden.

Og der hører ganske vist Mod til at slutte sig til Noyes; thi det er det Samme som at faa hele Verden imod sig.

Noyes har erklæret alle bestaaende Love Krig og erklæret ikke at ville have Noget at gjøre med de Forenede Stater. Dog er dette noget af det mindre mærkelige; thi, siger Dixon: «Andre have gjort det Samme før ham; Shakerne, Tunkerne, Mormonerne, Socialisterne, Ikarerne

og mange Flere. I Virkeligheden er der ikke faa Amerikanere blandt de højere Klasser, der betragte Staten som en Slags politisk Klub, af hvilken man kan gaa ud, naar man har Lyst.»

Noyes har indstiftet en ny Religion, en ny Moral, en ny social og økonomisk Ordning, — Alt paa Basis af det ny Testamente. Betegnende er det i det Hele, hvorledes Oneida-Folkene forstaa at forsvare deres mest «umoralske», deres mest besynderlige, — man kunde maaske fristes til at sige: mest vanvittige — Meninger med Citater af Biblen.

Noyes har i sin «Bibel-Familie» (*bible family*) indført den fuldstændigste Kommunisme: privat Ejendom kjendes ikke; Alt frembringes og forbruges i Fællesskab; — thi det er sagt: «Men alle de Troende holdt sig tilsammen og havde alle Ting tilfælles. Og de solgte deres Ejendom og Gods, og delte det ud iblandt Alle, eftersom Nogen havde behov.» (Apostl. Gjern. 2, 44—45 jfr. 4, 32). Disse Ord sigte maaske kun til Fællesskab i materielle Ting; «men,» siger «the Bible Communism», Oneida-Folkenes socialistiske Lovbog, «der er ikke nogen indre Forskjel mellem Fællesskab i Ting og Fællesskab i Personer.» Noyes hævder altsaa, at en fuldstændig gennemført Kommunisme medfører Fællesskab i Kjærlighed. «Den fri Kjærlighed» vil han rigtignok ikke høre Tale om; men han har i dens Sted indført i sit Samfund «Kompleksgiftermaalene»: alle Mænd ere fælles om Kvinderne, alle Kvinder om Mændene. Der staar jo i det Ny Testamente: «det ny Bud er, at vi skulle elske hverandre,» og, tilføjer Noyes, «ikke, saaledes som det sker i Verden, parvis, men *en masse*.» «Kristi Komme har gjort en Ende paa Ægteskabet, saaledes som man hidtil har opfattet

det.» «Al Erfaring viser — trods Romanernes modstaaende Theori — at man ikke paa en naturlig Maade kan indskrænke Udøvelsen af kjønslig Kjærlighed til det enkelte Par. Efter den Theori, at man kun kan elske En, maa det være forkastelig at indgaa et andet eller tredje Ægteskab, og dog ere disse senere Ægteskaber ofte de lykkeligste. Mænd og Kvinder se bestandig (hvor meget end Kjendsgjerningerne skjules), at deres Modtagelighed for Kjærlighed ikke udbrænder med det første Ægteskabs Hvedebrødsdage eller tilfredsstilles af en enkelt Elsker. Tvært imod vil det menneskelige Hjertes hemmelige Historie vidne om, at det er i Stand til at elske et hvilket som helst Antal Gange og et hvilket som helst Antal Mennesker, og at jo mere det elsker, des mere kan det elske. Dette er Naturens Lov, som den almindelige Mening taber af Sigte og fordømmer, og som Alle dog kjende.» Med levende Farver skildres de uheldige Følger af Enkeltægteskabet: det beforder Utugt, enten faktisk eller i Tankerne; det sammenbinder Naturen, der ikke passe for hverandre; det giver den kjønslige Lyst en kun tarvelig og utilstrækkelig Tilfredsstillelse. «Efter hvad der er Skik og Brug i Verden, indgaaes Ægteskab gjennemsnitlig i en Alder af 24 Aar, medens Mandbarheden begynder med 14-Aars Alderen. I ti Aar, og netop da, naar Livet er i sin første Blomst, kues altsaa den kjønslige Lyst. Denne Samfundets Lov falder haardest paa Kvinden, fordi hun har mindre Lejlighed end Manden til frit at vælge den Tid, da hun vil indgaa Ægteskab. Denne Strid mellem Ægteskabssystemet og Naturen er Hovedaarsagen til Kvindens ejendommelige Lidelser, til Prostitutionen, til Selvbesmittelse, og i det Hele til Usædeligheden.» Noyes mener ved sine Komplex-

giftermaal at fjerne disse Onder. Ved dem blive Manden og Kvinden satte paa lige Fod. Som en Forbandelse har det hidtil hvilet over Kvinden, at hun som Mandens Træl kun havde den Opgave at føde ham Børn. Som en Forbandelse har det hidtil hvilet over Manden, at han maatte paatage sig et udtærende Arbejde. Ved Kompleksgiftermaalene ophører Kvinden at være Mandens Træl; hun bliver hans Medhjælper. Arbejdet ophører nu at være en Lidelse; det bliver tiltrækkende. Mænd og Kvinder dele alle Arbejder med hverandre, hvorved Arbejdet bliver som en Leg. Menneskets Forsoning med Gud har banet Vejen for Kjønnenes Forsoning; Kjønnenes Forsoning fører til Dødens Afskaffelse (*abolition of the death*). Noyes lærer Menneskene, hvorledes Døden skal overvindes. Noyes forkynder Menneskenes Udødelighed.

At et Samfund, grundet paa saadanne Principer, kan bestaa, synes ganske vist ufatteligt. Imidlertid er det et Faktum, at det i omtrent tredive Aar ikke alene har bestaaet, men gjort Fremskridt. Samfundet har selvfølgelig været udsat for de voldsomste Angreb, og dets snarlige Undergang er utallige Gange bleven spaaet. Noyes har altid svaret, at det ikke gaaer an at slutte fra, hvorledes det er gaaet de andre kommunistiske Forsøg: Owen, Cabet og til Dels Fourier glemte Gud; de tog ikke Religionen med i deres System; derfor mislykkedes deres Forsøg totalt. Men Noyes's Kommunisme er en Bibel-Kommunisme, og er derfor i Bund og Grund forskjellig fra al anden Kommunisme. Forholdet mellem Kjønnene i Oneida-Samfundet er, siger Noyes, netop Samfundets stærke Side. «Betragt,» siger han, «vor lykkelige Familiekreds! Vi arbejde, vi hvile, vi studere, vi glæde os: Freden hersker i vor Husholdning; vore unge Mænd ere

sunde, vore Kvinder friske; vi leve godt, og vi formere os ikke mere, end vi ønske.»

Sikkert er det, at Oneida-Kommunismen trives langt bedre, end man vilde have ventet, hvad enten det nu skyldes de Styrendes praktiske Forstand, deres Handels-
geni eller andre Aarsager. Samfundet er blevet ligefrem berømt i Amerika for sin Fabrikation af Fælder. Men ogsaa i andre Industrigrene har det præsteret betydeligt, navnlig i Silkeindustrien, i Bogtrykkerkunsten*) og i Agerbruget. I finansiell Henseende har Samfundet hidtil staaet sin Prøve glimrende.

Saaledes er den Mand, der har skrevet den amerikanske Socialismes Historie, og saaledes er det Samfund, han har stiftet. Vi gaa nu over til at betragte hans Bog.

Noyes har ved Udarbejdelsen af sin Bog — et Værk paa 678 store Sider — for en stor Del benyttet det omfangsrige Materiale, der blev samlet af Macdonald, en tidligere Elev af Owen, der fra 1842 til sin Død i 1854 som «Socialismens Old Mortality» vandrede om i Amerika fra Grav til Grav for at studere de hedengangne socialistiske og kommunistiske Forsøgs Historie. Skjønt Macdonald langt fra er fuldstændig, nævner han dog omtrent 70 saadanne Forsøg. Af dem er ubetinget den største Del opstaaet efter 1842; i Tyverne fremstod der dog ogsaa adskillige; men kun nogle ganske faa skrive sig fra forrige Aarhundrede. — Naar man udskiller nogle ubetydelige spiritualistiske Forsøg, nogle ældre religiøse Forsøg

*) At Bibel-Folkene i alt Fald kunne trykke Bøger, derom vidner den foreliggende Bog tilstrækkelig. Noyes's «History of American Socialisms», der er trykt i «Wallingford Community», er et sandt typografisk Mesterværk.

(f. Ex. de mæbriske Brødre), nogle, der næppe kunne betragtes som amerikanske (Ikarierne*), f. Ex.), kan den tilbagestaaende Del deles i to Hovedgrupper: de owen'ske Forsøg og de fourier'ske Forsøg. Til den første Gruppe kan der henføres 11, til den sidste i ethvert Tilfælde 34. — Medlemstallet i disse kommunistiske Samfund kjendes kun for de 25's Vedkommende. Disse 25 havde tilsammen 4801 Medlemmer. Et enkelt Samfund, «New Harmony» havde 900 Medlemmer; de fleste andre 100 à 200. — Det nysnævnte Samfund besad ikke mindre end 30,000 Akres Land, og en af de fourierske Foreninger, «Mac Kean Co. Association» havde lige saa meget. Gjennemsnitlig besad hvert Samfund omtr. 1000 Akres Land. Agerbrug var i det Hele den ubetinget vigtigste Næringsvej for alle Samfundene. — Næsten alle Samfundene døde i en ung Alder: 12 fyldte ikke 1 Aar; 16 døde i en Alder af fra 1 til 5 Aar; et blev 6 Aar gammelt, et 12 og et 17 Aar. De øvriges Alder kjendes ikke.

Uagtet Owenister og Fourierister til sine Tider stærkt have bekæmpet hverandre, maa man dog paa ingen Maade deraf slutte, at der var nogen Væsensforskjel imellem dem. De vare tvært imod enige i Hovedsagen: Begge havde de sat sig til Maal at gjøre Samfundet til én Familie, at samle de hidtil spredte Hjem til ét, at gjøre en Ende paa den nuværende Ordning, hvor de enkelte Familier og Individuer til Dels staa fjendtlige ligeoverfor hverandre.

*) Franskmanden Cabet, Forfatter til den bekjendte socialistiske Roman «Voyage en Icarie», grundlagde i Nauvoo et kommunistisk Samfund, der anerkjendte Ægteskab, men forkastede Religionen. Dette Forsøg mislykkedes snart. Af de ikariske Samfund, der senere opstod, findes der vel endnu Levninger; men deres Betydning for den amerikanske Socialisme har aldrig været stor.

Betegnende er det ogsaa, at Størstedelen af dem, der i Tyverne havde været Owenister, i Fyrerne blev Fourierister. — I Tidsfølgen staar Owenismen forrest; vi skulle derfor først omtale den.

Robert Owen (f. 1771 d. 1858), den nordamerikanske Socialismes Fader, havde allerede tidlig begyndt at udøve sine filantropiske Grundsætninger i Praxis. I New Lanark, hvor han drev en stor Forretning, havde han ved sin exempelløse Godgjørenhed imod sine Arbejdere ganske vundet dem for sig. Han havde stillet sig i et faderligt Forhold til dem, og han troede, at dette netop var Aarsagen til det glimrende Udfald, hans Foretagende havde haft. Det var blevet hans Overbevisning, at Menneskets Karakter ganske dannes af de ydre Omstændigheder, og at de Styrende have en overvejende Indflydelse herpaa. Nu besluttede han at udføre sine Ideer efter en større Maalestok. Han forlod England og grundlagde i Foraaret 1825 i Indiana et storartet kommunistisk Samfund, «New Harmony» kaldet. Men kun to Aar bestod dette Samfund: i 1827 styrtede det sammen, og Owen vendte skuffet tilbage til England. Dog opgav han ikke Haabet: gjentagne Gange vendte han tilbage til Amerika for at virke for sin Ide. Han efterlod desuden i New Harmony sin Familie, der ærligt traadte i hans Fodspor. Navnlig virkede Sønnen Robert Dale Owen med stor Iver, og ikke uden Held. Rob. Dale Owen vandt betydelig Anseelse i sit ny Hjem; han blev gjentagne Gange Medlem af Kongressen, og han har særlig i Staten Indiana haft stor Indflydelse paa Lovgivningen: han skaffede Kvinderne en af deres Mænd uafhængig Ejendomsret, og det er ham der er Skyld i den ene-

staaende Lethed, hvormed Skilsmisse kan opnaas i den nævnte Stat.

To Ting følte Owen sig fast overbevist om: Menneskets Karakter dannes ikke af ham selv, men af de Omstændigheder, hvorunder han lever; — den kommunistiske Ordning er den rette og den, der udvikler de bedste Karakterer. I Religionen var han derimod ikke fast: i New Lanark skal han ikke have været fjendtlig mod Religionen, og her have vi, mener Noyes, Grunden til, at han dér havde Held med sig; — i New Harmony stillede han sig bestemt fjendtlig lige over for Religionen.

New Harmony var ikke det første kommunistiske Forsøg i Amerika; men de tidligere, der alle havde et mere eller mindre religiøst Præg, vare nærmest Fremmedkolonier, og blev næppe nogensinde ret nationale. New Harmony var det første kommunistiske Forsøg, der vakte det amerikanske Folk, og det var det første, der søgte at gennemføre den ikke-religiøse Kommunisme. Mærkeligt er det, at dette anti-religiøse Samfund skulde bygge paa den Grund, der var bleven lagt af et udpræget religiøst Samfund. Owen skabte nemlig ikke selv Byen; han købte den og de 30,000 Akres Land af Georg Rapp, der i flere Aar havde været Hovedet for en religiøs Sekt. Det er tvivlsomt, om Owen nogensinde vilde have samlet sine ni hundrede Samfundsmedlemmer, naar han ikke havde haft Rappiternes Forarbejder at begynde med.

Efter Owens Plan skulde Kommunismen ikke strax indføres i New Harmony. Efter den Opdragelse, Menneskene havde faaet, vilde det være umuligt med ét Slag at omvende dem fra «et irrationelt til et rationelt System.» Man skulde efter hans Mening gennemgaa en treaarig Forskole. Men «the Preliminary Society» blev allerede

efter ét Aars Forløb forandret til det endelige «New Harmony Community of Equality». Her skyndte man sig nok for meget; vist er det i alt Fald, at Folk ikke efter dette Aars Forløb viste sig modne til Kommunismen! Lige fra Begyndelsen af var der Uenighed, og Folk kunde ikke finde sig i Fællesskabet. Det nyttede ikke, at Owen under 4 Juni 1826 udstedte sin aandelige Uafhængigheds-erklæring («declaration of mental independence»), i hvilken han forkynder Verden, at Mennesket til dette Øjeblik har været en Slave af en Treenighed af de tre største Skjændigheder, der kunde forenes for i aandelig og fysisk Henseende at skade Menneskeslægten: den private Ejendomsret, de absurde og meningsløse Religioner og Ægteskabet! Owens Bestræbelser nyttede Intet. Det nyttede Intet, at Samfundets Blad («New Harmony Gazette») idelig indpræntede, at naar man vil leve i Fællesskab, maa man ogsaa være besjælet af den rette kommunistiske Aand: denne Aand kom aldrig! Tilsidst styrtede det Hele da ogsaa sammen, og i 1827 vare næsten alle Medlemmerne vendte tilbage til Individualismen, og Owen havde trukket sig tilbage til Evropa.

Femten Aar senere besøgte Macdonald New Harmony og Levningerne af dens Befolkning. Han siger herom:

«Man havde advaret mig imod at tale om Socialismen, da dette Emne ikke var yndet. Dette Raad var godt: Socialismen var ikke populær, og med god Grund. Folk vare blevne trætte og skuffede; de vare blevne proppede med Theorier, saa de tilsidst væmmedes herover, og de praktiske Forsøg, der vare blevne gjorte, vare saa ynkelige, at de syntes at skamme sig over, hvad de havde gjort. En begejstret Socialist vilde snart blive afkjølet i New Harmony.»

Saa stærk var den Reaktion mod Kommunismen, der fulgte paa Owens Fald, at Flere gik til den modsatte

Yderlighed. Saaledes Josiah Warren, der havde været Medlem af New Harmony og Vidne til alle dens Ulykker, men senere blev Føreren for Kommunismens Modsætning, Sekten «Individual Sovereignity».

Macdonald anstiller følgende Betragtninger over sin Lærers mislykkede Forsøg:

«Owen søgte Ærlighed og han fandt Uærlighed. Han søgte Maadehold, og de Umaadeholdne voldte ham bestandig Bryderier. Han søgte Flid, og han fandt Dovenskab. Han søgte Renlighed, og han fandt Smudsighed. Han søgte Omhyggelighed, og han fandt Skjødesløshed. Han søgte Lærelyst, og han fandt Sløvhed. Det var nødvendigt for hans Plan, at Grundsætningerne for Karakterens Dannelselse ret forstodes; han saa, at de misforstodes. Det var nødvendigt, at disse gode Egenskaber fandtes forenede hos alle Samfundets enkelte Medlemmer; men han kunde ikke finde dem. Heller ikke kunde han finde Folk, der vare tilstrækkelig selvopofrende og udholdende til at uddanne og opdrage deres Børn saaledes, at de kom i Besiddelse af disse Egenskaber. Saaledes blev det bevist, at enten maatte hans Grundsætninger være ganske urigtige, eller ogsaa maatte de være meget forud for den Tid, paa hvilken han forkyndte dem. Han synes at have glemmt, at hvis alle de tusinde Mennesker han havde samlet, havde været i Besiddelse af de Egenskaber, han ønskede, de skulde besidde, vilde der ikke have været nogen Trang til hans forgæves Bestræbelser for at skabe Kommunismen; thi der vilde da nødvendigvis have været broderlig Kjærlighed, Barmhertighed, Flid og Overflødighed. Mere end det behøve vi ikke.»

Intet af de owen'ske Samfund har faaet en saadan Berømmelse som New Harmony: det var jo det første Forsøg i Amerika paa at gennemføre Kommunismen; det blev gjort efter en storartet Maalestok og af en Mand, der ved sine tidligere heldige filantropiske Forsøg havde vundet Navnkundighed. Derfor er det naturligt, at det har været Gjenstand for mange Betragtninger. I én Ting stemme de forskjellige Beretninger overens: Splid og

Uenighed rasede bestandigt i Samfundets Hjærte; — ja, Noyes mener, at det snarere burde have kaldt sig «New Discord» end «New Harmony». Derimod er der ikke Enighed om Grunden til, at Forsøget mislykkedes. Owens engelske Biograf, Sargant, mener, at Religionsstridigheder var den første Anledning til, at Samfundet faldt fra hverandre. Den tidligere nævnte Jos. Warren anfører Ejendomsspørgsmaalet. Paul Brown, der har skrevet en Bog betitlet «Tolv Maaneder i New Harmony», siger, at der bestandig kjævledes om Ejendomsretten: «en virkelig Kommunisme blev faktisk aldrig gennemført.» Noyes nævner som den vigtigste ydre Aarsag til Owens Uheld den Maade, hvorpaa han samlede Medlemmer. «Det var ligesom han averterede om en Hustru; men vi have aldrig hørt, at Nogen har funden en god Hustru ved Hjælp af Avertissementer i Bladene.» Han søgte at lokke Folk over ved at fortælle dem om sine 30,000 Akres og den velindrettede By. Han bar sig ad som en Mand, der søger at faa Folk til at tegne Aktier, og han oversaa, at der udkræves andre Egenskaber for et Medlem af et kommunistisk Samfund end for en Aktionær.

Owen bildte sig ind at kunne danne et kommunistisk Samfund af Folk, der vare opdragne i Individualismens Grundsætninger. Han bildte sig ind at kunne danne Menneskene efter sit Hoved og at lære dem, hvad han vilde — han, der ikke selv vilde lære! Han fordrede af dem en streng kommunistisk Aand og Afkald paa alle Tanker om privat Ejendom — han, der ikke selv vilde give Afkald paa sine 30,000 Akres!

Owen havde sat sig til Maal at omskabe Verden. Som Midler anbefalede han Afskaffelsen af Religionen, af

Ejendommen, af Ægteskabet. Maalet var for højt. Og Midlerne?

Omtrent samtidig med, muligvis lidt før end Forsøget i New Harmony havde Owen givet Stødet til et andet Forsøg, «Yellow Springs Community». Dets Historie er, skjønt ikke meget kjendt, særdeles lærerig og kan, som Noyes siger, tjene til Exempel paa, hvorledes det er gaaet alle den Slags Samfund. Et tidligere Medlem af dette Samfund har i et amerikansk Blad givet en Beretning om det, hvoraf vi her fremdrage nogle Punkter:

Yellow Springs Community havde sit Sæde i Staten Ohio. Det talte vel henved hundrede Familier, hvoriblandt navnlig Agerbrugere, Haandværkere og Lærere vare stærkt repræsenterede. Det opgives ikke, hvor stor Formuen oprindelig var; men det siges udtrykkeligt, at Alt hvad der erhvervedes, det være ved Kjøb, ved Arbejde eller paa anden Maade, skulde føjes til den fælles Samfundsformue til hele Samfundets Gavn. Der skulde oprettes Skoler, i hvilke alt Nyttigt — Religion alene undtaget — skulde læres. Sabbathen var en Hvile- og Adspredelsesdag, der passende kunde benyttes til Spadsere- og Rideture, til Leg og Fornøjelser, til offentlige Forelæsninger. Dans blev betragtet som et fortræffeligt Middel til fysisk og social Udvikling. — Samfundet begyndte under meget lovende Varsler; vel var Kristendom ganske ukjendt, men «fri Kjærlighed» taaltes ikke, og Sædeligheden var ulastelig. Mændene tog med den ærtigste Vilje fat paa Løsningen af den Opgave, de havde stillet sig. Folk, der aldrig før havde arbejdet med deres Hænder, tog her fat paa de groveste Arbejder med en ærlig Vilje, der, om den end ikke svarede til Evnen, i alt Fald var rosværdig: Evangeliets Forkyndere kjørte Ploven eller vogtede Svin; Kjøbmænd ombyttede Alenen med Rive og Høtyv; Alle syntes at arbejde glade og fornøjede for det fælles Vel. Blandt Kvinderne syntes der endog at være endnu større Selvopofrelse: Damer, der sjelden eller aldrig havde set Noget til deres eget Kjøkken, gik her med Fornøjelse i Kjøkkenet og syslede med Pot og med Pande, og forfinede unge Damer, der hele deres Liv vare blevne opvartede, mente, at Turen nu var kommen

til dem at opvarte Andre. Og flere Gange om Ugen samlede Alle, der havde Lyst dertil, i den store Spisesal til Dans. — Men uagtet det saaledes tegnede saa lovende, trak der dog snart Skyer op: Selvkjærlighedens Aand lod sig ikke udrydde af Menneskenes Hjærter. Til dem, hvem en lav social Stilling tidligere havde gjort ydmyge og beskedne, hviskede den nu: Du er ligesaa god som de Andre; hæv dine lige Rettigheder. Og dem, der tidligere havde indtaget en højere Stilling, mindede den om deres tidligere Overlegenhed, og deres Ord og Handlinger prægedes af Selvkjærlighed. Disse Følelser viste sig maaske først og mest iøjnefaldende hos Kvindene; men om end paa en mindre iøjnefaldende Maade lod Mændene sig dog i Virkeligheden ikke mindre stærkt paavirke af dem. Det er overflødigt omstændeligt at fortælle, hvorledes det gik; det maa være nok at sige, at efter tre Maanedes — tre Maanedes! — Forløb, maatte Samfundets ledende Aander indrømme, at Livet i Samfundet maatte ordnes paa en anden Maade. De maatte da, om end modstræbende, finde sig i at dele den ene store Familiekræds i mange smaa, og opgav saaledes i Virkeligheden et af Hovedpunkterne i det owen'ske System; men om end det fælles Liv og den sociale Lighed saaledes maatte opgives, haabede de dog fremdeles, at Formuefællesskabet lod sig gennemføre. Owen havde i Verdens Skjænen mellem «Mit» og «Dit» set Aarsagen til Samfundets Ulykker; det gjaldt derfor fremfor Alt at gjøre Ende herpaa. Men heller ikke i dette Punkt havde Samfundet Held med sig: den Flittige og Dygtige beklagede sig over, at Udbyttet af hans Arbejde tilfaldt den Dovne og Udygtige; en Bande Musikanter paastod, at deres Musik var ligesaa nødvendig for Samfundet som Kjød og Brød, og vægrede sig ved at arbejde i Marken eller paa Værkstedet; en Professor forlangte at tale medens de Andre arbejdede; Haandværkere, hvis daglige Arbejde indbragte Fællesformuen to Dollars, paastod, at de kun skulde arbejde halvt saa længe som Agerdyrkerne, hvis Arbejde kun indbragte én Dollar. I Begyndelsen anede man kun denne Skinsyge; men det varede ikke længe, før den tydeligt udtaltes. Det nyttede ikke at minde Folk om, at Alles fælles Arbejde var til Samfundets Fordel: den individuelle Lykke var Naturens Lov, der ikke lod sig udslutte, og inden et Aar var forløbet, havde denne Lov jaget Medlemmerne, der med Alvor og under

heldige Omstændigheder havde sluttet sig sammen, tilbage til den selviske Verden, fra hvilken de vare komne. — Forfatteren til dette Samfunds Historie slutter sin Skildring med at udtale, at dette ulykkelige sociale Forsøgs bedste og forstandigste Medlemmer have indrømmet de gunstige Omstændigheder, hvorunder det begyndte; den Forstand, Opofrelse og Alvor der i Begyndelsen lagdes for Dagen, — og dets endelige fuldstændige Forfejlen. Deres Erfaringer gav dem den Overbevisning, at Mennesket, om det end har filantropiske Tilbøjeligheder, dog er væsenlig selvisk, og at et Samfund bygget paa social Lighed og Ejendomsfællesskab er umuligt!»

De øvrige owen'ske Samfund forbigaa vi i Tavshed. Intet af dem havde et langt Liv at glæde sig ved. Et af dem, der varede længst, var Samfundet i Nashoba, stiftet af Frances Wright, den berømte Kvinde, der ved sin utrættelige Agitation og ildfulde Taler har virket saa meget for Kvindesagen og Abolitionismen i Amerika. Men selv dette Samfund varede kun omtrent tre Aar. I Slutningen af Tyverne vare alle de owen'ske Samfund forsvundne. Men Socialismen var ikke forsvunden: den ulmede og ulmede i de følgende Aar, indtil den i Begyndelsen af Fyrreerne atter slog ud i lys Lue.

Charles Fourier (f. 1772 d. 1837) mener i sin Socialfilosofi at have paapeget, at der existerer en almindelig «Attraktion» mellem Menneskets Tilbøjeligheder og de forskjellige Arbejder. Naar Samfundet grundlagdes paa de Love, som Naturen har anvist, og Mennesket da frit og uhindret fik Lov til at følge sine Lyster, vilde ikke alene ethvert nødvendigt Arbejde blive udført men det vilde udført paa den fordelagtigste, paa den mest rentable Maade; thi til ethvert Arbejde — det behageligste, saa vel som det ubehageligste, det fineste saa vel som det simpleste — findes der tilsvarende Tilbøjeligheder og Evner hos Mennesket.

De moralske Kræfter hos Mennesket, der kaldes Følelser, Evner, Lidenskaber osv., ere formede og dannede saaledes, at de vilde virke i Overensstemmelse med de naturlige Love, naar de ikke kunstigt forhindredes heri. Naar Arbejdet nu ofte er Mennesket en Byrde, saa skyldes det den ufornuftige og unaturlige Samfundsorden, i Følge hvilken Mennesket nødes til at paatage sig Arbejder, til hvilke han ikke føler sig kaldet. Fourier søger nu ad Tænkningsvej at udfinde de Love, der ere nødvendige for Orden og Harmoni. Ud af disse Love deducerer han saa den af ham foreslaaede ny sociale Ordning. «Jeg giver,» siger han, «ikke nogen ny af mig opfundet Theori; jeg deducerer kun. Har jeg deduceret galt, lad saa Andre vise, hvorledes der skal deduceres!» Han udmaler derpaa meget omstændeligt, hvorledes der skal føres et nyt og bedre Liv i de saakaldte «Phalanstères», hvor ca. 1800 Mennesker skulle leve sammen i Fællesskab. Ligesom Owen anbefaler han altsaa, at større Kredse af Mennesker samle sig i fælles Boliger; men forøvrigt har den Organisation af det økonomiske Liv, han anbefaler, ikke et saadant kommunistisk Præg som den owen'ske; snarere hviler den paa samme Grundsætning som Aktieselskaber, hvilket navnlig viser sig ved den af ham foreslaaede Fordeling af Arbejdsudbyttet mellem Arbejdet, Kapitalen og Talentet. Noyes siger herom:

Forskjellen mellem deres Metoder bestod i dette: Owens Plan hvilede paa Kommunisme, Fouriers paa Aktieprincippet. Exempler paa begge disse Foreningsmaader haves i Overflødighed i det almindelige Samfund: enhver Familie er et lille Exempel paa Kommunisme; ethvert Kompagniskab et Exempel paa Anvendelse af Aktieprincippet. Kommunismen skaber Hjem; Aktieprincippet styrer Forretningslivet. Maaske den nationale Idiosyncrasi har haft noget at gjøre med det Valg af Grundsætninger,

vore to Socialister gjorde: Ordet «Hjem» er et engelsk Ord; i det franske Sprog skal der ikke findes noget tilsvarende; Owen, Engelskmanden, valgte Hjem-Principet; Fourier, Franskmanden, Forretnings-Principet. Men disse to Principer ere, saaledes som de findes i Verden, ikke modstaaende men gjensidige: Hjemmet er det Midtpunkt, hvorfra Menneskene gaa ud i Forretningslivet; dette er den Mark, hvorfra de vende hjem med Byttet. Hjemmet er Forretningens Fortryllelse og Spore; Forretningen tilvejebringer de nødvendige Betingelser for Hjemmets Hygge og Skjønhed.»

Tre Aar efter Fouriers Død blev hans Lære første Gang forkyndt i Amerika: det af Albert Brisbane i Aaret 1840 udgivne Værk, «Menneskets sociale Bestemmelse», gav Signalet til Kampen for Fourierismens praktiske Udførelse. Fourierismen skulde snart gjøre et mægtigt Skridt fremad: en skjøn Morgen i Foraaret 1842 læstes følgende Ord i «New York Tribune»: «Association, eller Grundsætningerne for en sand Samfundsorganisation! — Denne Spalte er bleven kjøbt af Forkæmperne for Associationsprincipet, for at de her kunne udvikle deres Grundsætninger for Publikum. Dens Redaktion er ganske uafhængig af Bladets Redaktion.» «New York Tribune» var ganske vist den Gang kun i sin Ungdom; men det havde allerede da naaet en meget betydelig Udbredelse og nød stor Anseelse. Det var derfor af en ganske overordentlig Betydning for den fourier'ske Agitation, at Brisbane i dette Blad fik Lejlighed til at udvikle sine Anskuelser. I over et Aar redigerede han med stor Dygtighed denne Del af Bladet. Her forklarede han Betydningen af de noget mystiske fourier'ske Udtryk. Her taltes om «l'attraction industrielle», om «Phalanx'erne». Her gaves der Beretninger om de fourier'ske Foreninger, om socialistiske Møder, om Højtideligholdelsen af Fouriers Fødselsdag osv. osv. At der ved Agitationen i «Tribunen»

udrettedes overordentlig meget, er sikkert: da Brisbane i Efteraaret 1843 forlod dette Blad for at overtage Redaktionen af det ny Maanedsskrift «The Phalanx» (afløstes i 1845 af Ugeskriftet «The Harbinger»), kunde han strax i Tidsskriftets første Nummer give en Beretning om de i Sommeren 1843 stiftede Phalanx'er: i Massachusetts var der allerede tre, i New York to, i Pennsylvanien, Illinois, Michigan, New Jersey og flere andre Stater en hel Del. Det, der i alle disse Samfund arbejdedes paa, var ikke at omvende Folk til Kommunismen, men at vænne dem til at leve i Fællesskab, i Stedet for i adskilte Familier, og til at arbejde i Fællesskab.

Hvad angaar Forholdet mellem «New York Tribunes» Redaktion og den Agitation, der dreves i Bladets Spalter, saa hed det sig ganske vist, som vi have set ovenfor, at Redaktionen var uansvarlig herfor; men det var alligevel en bekjendt Sag, at Bladets Redaktør, Horace Greeley, den senere saa navnkundige Horace Greeley, var en af Fouriers mest begejstrede Tilhængere. Der er maaske i Amerika ikke nogen Mand, der har gjort mere for Udbredelsen af Fourierismen end Horace Greeley. Han vidste dog hvad han udsatte sig for, da han sluttede sig til den.

«Da jeg sluttede mig til denne Sag,» siger han, «vidste jeg, at jeg maatte trodse mange af mine Beskyttere, mange af Mængdens Fordomme, mange religiøse Fordomme; — ja jeg tilstaar, at jeg havde mange flere Præster til Abonnenter før end nu, hvilket jeg beklager; thi havde de ikke sagt Bladet af, haaber jeg, at jeg kunde have gjort dem en Smule Godt! Men trods alt dette, trods de bestandige Raad, at jeg skulde vogte mig for «denne Hr. Brisbane», — gik jeg videre. «Tag Deres Stilling i Betragtning! Tag deres Indflydelse i Betragtning!» sagde mange af mine Venner til mig. «Godt,» svarede jeg; «jeg skal bestræbe mig herfor; men jeg maa

dog samtidig se at gøre noget Godt, til hvad Nytte er Indflydelsen ellers!» Og saaledes blev jeg ved; saaledes fulgte jeg en mandig og samtidig forsigtig Fremgangsmaade, idet jeg ikke letsindig saarede Nogens Fordom, men tvært imod tog saa meget Hensyn hertil, som lod sig forene med Pligten. Men naar Pligten leder mig, og Eders Kornmark staar mig i Vejen, saa maa I undskylde, at jeg træder den ned!»

Foruden de to nævnte Mænd, der stod i første Række blandt Fourierismens Forkæmpere, fortjente flere andre at anføres, der i alt Fald i deres Ungdom vare begejstrede Fourierister, og som senere vandt Berømmelse og indflydelsesrige Stillinger. Vi skulle her kun nævne Parke Godwin, Charles A. Dana, George Ripley og Wm. H. Channing. Den Sidste, der «i sin Begejstring for Socialismen aldrig glemte Religionen», er særlig mærkelig, fordi det navnlig var paa Grund af hans Indflydelse, at Fourierismens første Optræden i Amerika bar et saa stærkt religiøst Præg, at det synes som om man vilde gøre Fourierismen til Et med Kristendommen, Noget, hvorover Fourier vist vilde være blevet temmelig forbavset, ihvorvel han ikke var anti-religiøs, saaledes som Owen. Fourieristerne aabnede deres Møder med Bøn; deres Taler vare spækkede med Citater af Bibelen; Religionen var det Første; Religionen var det Sidste. De unge Fourierister lovede at skabe en ny Verden. Hvorledes holdt de deres Løfter? «Det er let,» siger Noyes, «at latterliggjøre de begejstrede Agitatorer ved at sammenligne deres Haab og Forudsigelser med Resultaterne. Men det er vor Overbevisning, at Haabet og Forudsigelserne havde Ret, og at Resultatet løj.»

Som den første fourierske Phalanx nævnes «Sylvania Association» i Pennsylvanien. Dette var Greeleys *Protegé*, medens «North American Phalanx», den

sidste, var Brisbanes. «Sylvania Association» stiftedes i Begyndelsen af 1843 af New Yorkere, der vare misfornøjede med den nuværende Samfundstilstand, hvor hver Familie lever sit Liv, hvor Konkurrencen ødelægger alt Samarbejde, hvor Børnene fordærves ved en forkvaklet Opdragelse. Imidlertid lader det til, at Phalanxen ikke havde stort Held med sin Opdragelsesmethode: i alt Fald klages der bestandig over de Bryderier, Børnene voldte den. Heller ikke var det fælles Liv i *le phalanstère* til Behag: der klages idelig over, at de forskjellige Familier ikke kunde komme ud af det med hverandre. Hvad der dog navnlig fik Forsøget til at strande var det slette Valg af Jord og Beliggenhed. Det var blevet en Modesag ved denne Slags Forsøg at lægge Hovedvægten paa Agerbruget; men uheldigvis maatte Foreningen søge den agronomiske Fagkundskab hos en Maler, en Bødker og en Homøopath, saa det bliver forklarligt, at den havde mere Sorg end Glæde af sine 2 à 3000 Akres. Foreningen, der talte omtrent 150 Medlemmer, faldt fra hverandre inden Udgangen af Aaret 1844. At give Fourier Skyld for Uheldet, vilde dog kun til Dels være berettiget; thi Forsøget var lige saa lidt som de følgende en tro Udførelse af hans Theori. Af Phalanxens Medlemmer er der udtrykkeligt blevet klaget over, at Praxis kun saa daarligt svarede til Theorien, hvorved der fremkaldtes almindelig Misfornøjelse og Utilfredshed.*)

I Februar 1844 stiftedes i New York «Clarkson Industrial Association». Den talte 420 Medlemmer, besad 2000 Akres, døde tre Fjerdingsaar gammel. Den

*) Albert Brisbane har nedlagt en bestemt Protest imod, at Fouriers Lære dømmes efter de smaa amerikanske Forsøg.

fortjener kun en særlig Omtale, fordi den udviste en ganske ejendommelig Blanding af Religioner: der var 74 «praying Christians», her iblandt alle amerikanske Sekter, kun med Undtagelse af Mormoner og Milleriter; en katolsk Familie, en presbyteriansk Præst, en Kvæker, en Universalist, en Atheist, en hel Del Deister, — kort sagt: alt Muligt. Alle disse forskellige Trosbekjendelser kom godt ud af det med hverandre, og Gudstjenesten gik uforstyrret. «Et Ord om vor Atheist, — vor stakkels ulykkelige Atheist: hver evig Sjæl holdt af ham, og han var en fortrolig Ven af vor orthodoxe Præst!» (John Grieg). Sagen var maaske, at de Andre, skjønt de smykkede sig med forskellige velklingende Navne, heller ikke vare langt fra at være Atheister. I alt Fald vare de næppe besjælede af nogen meget glødende religiøs Iver.

Ganske anderledes gik det i «Sodus Bay Phalanx», der stiftedes omtrent samtidig og sammesteds. Da den efter et ikke langt Liv vandrede heden, var dens ulykkelige pekuniære Forhold ganske vist for en stor Del Skyld heri; men den væsentligste Aarsag var dog religiøse Stridigheder. Nogle mente, at det var tilladeligt at arbejde om Søndagen; Andre vilde have det forbudt. Et Udvalg blev nedsat for at afgjøre den Slags Stridigheder. Det nyttede ikke! Folk vilde ikke respektere dets Afgjørelser, naar de gik dem imod. Alle Ræsonnementer om, at Religionen maatte være den Paagjældendes private Sag, der ikke vedkom Andre, nyttede ikke: de Andre betragtede denne Sag som sig vedkommende. Intetsteds saas tydeligere, hvor nødvendig religiøs Overensstemmelse er for et lykkeligt Samliv.

Overalt i de Forenede Stater opstod der i Fyrreerne fourieristiske Foreninger; overalt vilde man prøve Fouriers

«attraktive Industri»; men Forsøgene vare ikke heldige: efter et Liv paa som oftest kun et Par Aar, eller ikke engang det, maatte de forlade denne Verden. Nogle ødelagdes ved Religionsstridigheder; andre døde maaske paa Grund af for stor Ligeegyldighed for Religionen; nogle døde paa Grund af Medlemmernes Lunkenhed; andre af «for megen Begejstring»; nogle spillede ligefrem fallit, men vare forøvrigt besjælede af den skønneste Broderlighedens Aand; andre gjorde glimrende Affærer, men manglede Broderlighed. En døde ved «overlagt Selvmord». Denne ene var den berømte «Wisconsin Phalanx», — berømt ikke alene, fordi den naaede den forholdsvis høje Alder af — 6 Aar, men ogsaa og navnlig fordi den i industriel og merkantil Henseende gjorde glimrende Forretninger. Dette var imidlertid netop dens Ulykke: Medlemmerne fik Pengene for kjære; deres Ejendom blev sat i fortrinlig Stand; de solgte den for en god Sum Penge, stak disse i Lommen og gav Broderligheden en god Dag.

Den sidste Phalanx, og den, der opnaaede den højeste Alder — naar den kun halvt fourier'ske «Hopedale» ikke medregnes — var «The North American Phalanx», der levede i de tolv Aar 1843 til 1855. Baade Brisbane og Greeley interesserede sig i høj Grad for denne Forening, der er bleven anført som Mønsteret for alle Falanxer: Brisbane var maaske den egenlige Stifter; Greeley var dens Vicepræsident. — Falanxen havde sat sig et højt Maal: den vilde afskaffe den Forskjel, der i den øvrige Verden gjøres mellem Arbejder og Arbejdsherre; Arbejderen skulde være sin egen Arbejdsherre. Men hvorledes dette store Maal skulde naas, derom hersker der en vis Uklarhed. Arbejderen skulde betaales med en ejendommelig Slags Mønt, med «a domestic currency»,

et Bevis for den Værdi, han havde produceret, og kun for saa vidt der virkelig produceredes en Værdi skulde der udstedes et saadant Bevis. Ombytningen skulde saa atter foregaa paa Basis af Produktionsomkostningerne. Dette lyder jo meget kjønt; men bestandig vender Spørgsmaalet tilbage om, hvorledes den skjøne Theori lader sig udføre i Praxis. Det lyder ogsaa meget kjønt, naar det siges, at der i Falanxen herskede et «religiøst Liv», men ikke nogen «ydre Religion»; men det fremgaar ikke aldeles klart, hvad Meningen var hermed. Heller ikke hersker der fuld Klarhed i Spørgsmaalet om Forholdet mellem Kjønne. Charles Sears, den nævnte Falanx's praktiske Fører skrev i 1852 om dette Punkt:

«Der er et Spørgsmaal, som Forsvarerne af den bestaaende Samfundsorden retter til os paa en saa fornærmelig Maade, som om deres Liv var pletfrit, som om deres Institutioner vare fuldkomne, medens intet Skjældsord er tilstrækkeligt stærkt for at karakterisere Socialisternes Nederdrægtighed; — det er Spørgsmaalet om det ægteskabelige Forhold. Et Samfund, der er saa vitterligt raadent som den nuværende Civilisation, et Samfund, der i Spørgsmaalet om Forholdet mellem Kjønne mener, at Ægteskabet og Prostitutionen supplere hinanden, et Samfund, der tillader, at der ligefrem gives Undervisning i Fosterfordrivelse, et Samfund, der har bragt Barnemord i System, — et saadant Samfund burde dog i dette Punkt vise en vis Beskedenhed og behandle dem, der søge efter Ægteskabets guddommelige Lov, med Ærlighed. I Stedet for at anerkjende et saadant Samfunds Ret til at haane os, anklage vi det og tilraabe det: Hør op med Eders Troløshed, Forbrydelser og løgnagtige Paastande! Søg efter Retfærdigheden; behandl Kvinden retfærdigen! Vor Mening om dette Spørgsmaal er denne: Naar Kvinden er bleven fuldstændig frigjort, naar hun er kommen i Besiddelse af alle sine Rettigheder, saa at hun ikke længer behøver at se hen til Ægteskabet som til en Forsørgelsesanstalt, men er bleven en selvstændig Statsborger; naar Samfundet har sikret Kvinden en social Stilling og en pekuniær Uafhængighed — saa kan hun forkynde Loven for Forholdet

mellem Kjønnene. Men dette kan kun blive Tilfældet i et ordnet Samfund, i et Samfund, i hvilket der findes fuldstændig broderlige Institutioner, der ere almindelig anerkjendte. Vi sige derfor til Civilisationen: Du er ude af Stand til at løse det Problem, under hvis Tryk Du vrider Dig i Krampetrækninger. Men vi gjøre desuden for os Krav paa Noget, som intet andet lige saa stort Antal Mennesker kan kræve: i over ni Aar have vi levet her i et Antal af omtrent hundrede Mennsker af begge Kjøen og alle Aldre, og, dømte efter den nuværende Morals Maalestok, ere vi hævede over enhver Bebrejdelse.»

Hvordan nu end «the North American Phalanx» gestaltede sig i moralsk, social og religiøs Henseende, — vist er det, at som Forretningsforetagende viste den sig at være en god Spekulation. Falanxen, der i 1843 var begyndt med en Kapital paa 8000 Dollars, havde i 1844 en Ejendom til en Værdi af 28,000 Dollars, hvoraf dog de 10,000 skyldtes bort. I 1852 var Gjælden ganske vist stegen til 17,000 Dollars, men Falanxens 673 Akres havde en Værdi af 80,000 Dollars, saa at Formuen altsaa blev 63,000 Dollars, hvilket fordelt mellem Familierne gav 6,300 Dollars til hver. I materiel Henseende gik det saaledes godt; men i September 1854 blev Foreningens betydelige Fabriksbygninger ødelagte ved Ildløs, og da man tvivlede om, at det kunde betale sig at opføre dem paany, blev denne Ulykke Signalet til Foreningens Op-løsning.

En af de Falanxer, der begyndte under de mest lo-vende Auspicier for efter et Par Aars Forløb at styrte sammen, var «Trumbull Phalanx». Der findes ikke nogen Fremstilling af dens Historie; men Bidrag til den findes spredte omkring i forskjellige Blade, hvoraf vi her med-dele Følgende.

«The Trumbull Phalanx» i Staten Ohio blev

stiftet i Foraaret 1844. I Avgust samme Aar giver N. C. Meeker følgende Skildring af den:

«Falanxens omtrent to hundrede Medlemmer have endnu ikke faaet en Falanxbygning, men maa til Dels ligge ude i daarlige Skure; alligevel ville de paa ingen Maade ombytte deres nuværende Stilling med deres tidligere. Mere bekvemme Boliger paatænkes nu opførte; men Falansteren skal ikke bygges, før Foreningen har faaet tilstrækkelige Midler, men da vil ogsaa *the magnificent palace of Combined Order* gjøre saavel Oldtidens Templer som Nutidens Korthuse til Skamme.

I nærværende Aar forestaar der strængt Arbejde og kun lidet af det Tiltrækkende ved Associationslivet. Næsten Intet passer for Associationerne, da Alt er for betydningsløst eller minder for stærkt om den nærværende Samfundsorden, idet det snarere egner sig til Salg end til Brug. Arbejdet er til Dels organiseret efter det fourier'ske Gruppe-System, og med megen Fordel. Drengene, der før ikke bestilte noget, arbejde nu med, og en smuk Have er deres Værk. En dertil skikket Person tager Vare paa dem; men forøvrigt have de Lov til selv af deres egen Midte at vælge deres Formand.

Jeg var paa Sabbathen til Stede ved deres Samfundsmøde, i hvilket Medlemmer af alle Trosbekjendelser vare til Stede. Et saa frit Blik og saa kjærlige Følelser, som dem de forskjellige Talere lagde for Dagen, har jeg aldrig før set. De talte om det nære Forhold, de stod i til hverandre, om de Velsignelser, Fremtiden forbeholdt dem, om den Forestilling om Himmelen, den nuværende Enhed gav dem. Alle syntes opfyldte af Glæde over, at de vare undslupne Civilisationens Lidelser og Fristelser, og nu befandt sig et Sted, hvor det almindelige Vel er det Samme som det individuelle Vel. Derfor er der nu ikke Andet end forudfattede Fordomme, hvilke snart maa forsvinde, der forhindre dem i at elske deres Næste som sig selv. Dette er Kristendommens Aand! Deres Stilling kræver Sammenslutning; intet Godt kan komme fra adspaltede Sekter; intet Godt kom nogensinde herfra; Presbyterianere, Disciple, Baptister, Methodister kort sagt: Alle ville de slutte sig sammen, og — hvis noget Navn behøves — under Navnet Unionism. — Efter Mødet uddeltes Sakramenterne; derpaa fulgte en Bibellæsning, og Forsamlingen skiltes ad under Sang.

De, der ikke ere vante til at se, hvorledes Samarbejdet skrider frem, ville blive forbavsede ved at se Resultaterne. En stor Teglovn bygges i kort Tid; i et Øjeblik fremtrylles en Kornmark; i nogle faa Uger forvandles en Skov til en Avlsgaard. Her findes der endnu kun faa saadanne Resultater; men der er i denne Falanx siden Foraaret dog blevet udrettet saa meget, at man kan faa en Forestilling om de store Resultater, der ville fremstaa i den ny industrielle Verdens Dage. Jeg hørte Arbejderne hamre rundt omkring mig; jeg hørte Larmen fra Værkstederne; jeg hørte Møllens Hjul larme; jeg hørte de muntre, glade Stemmer, — og jeg kunde ikke undlade at udbryde: I Sandhed! mit Øje skuer her Mænd, der arbejder paa at befri alle Folkeslags, alle Tungemaals Slaver, og mit Øre hører dem med Kraft og med Styrke hamre Sømmene i Despotismens Ligkiste. Jeg kan ikke Andet end betragte Oprettelsen af denne Falanx som et mægtigt Skridt fremad, betydningsfuldere end det, hvorved England vandt sit Magna Charta, Grundlaget for den engelske Frihed.»

De nærmest følgende Aar syntes ikke at ville skuffe disse Forhaabninger. I September 1845 skriver Meeker atter:

«Det er mig en Glæde at kunne meddele, at vi betragte vor Forenings Sejr som afgjort. The Trumbull Phalanx kan nu betragtes som et fuldkomment heldigt Foretagende. — Vort Korn er paa Grund af den fortrinlige Jord og den overlegne Dygtighed, hvoraf den Mand, der forestaar vort Agerbrug, er i Besiddelse, det bedste Korn i hele denne Del af Landet. Saaledes have vi allerede en af de store Fordele, der følger med Associationer, idet vi have sikret det almindelige Vel, og ikke det individuelle selviske Vel, de Dygtigstes og Kyndigstes Medhjælp. Vi ere stillede saaledes, at vi kunne bygge en Association, at vi ved Hjælp af Grupper og Serier [fourier'ske Kunstudtryk] kunne grundlægge Industriens fuldkomne Organisation, og vi skulle vise, at Orden, og ikke Civilisation, er Himmels første Lov.»

I 1846 omtales Trumbull Phalanx i «New York Tribune» som den ypperste af alle Falanxer i de Forenede Stater.

I Juli 1847 giver C. Woodhouse følgende Beretning om et Besøg i Trumbull Phalanx:

«Denne Falanx har nu existeret henved fire Aar, og har i den Tid mødt mange Vanskeligheder og maattet døje mange Savn. Endnu er der Vanskeligheder at overvinde, og Savnene ere hverken faa eller smaa; men Fremgangen til det Bedre har i den forløbne Tid dog været saa stor, at Medlemmerne føle sig overbeviste om, at de ville sejre. Og de have i Virkeligheden heller ikke nogensinde stødt paa saa mange Vanskeligheder, som den enlige Nybygger møder i det ny Land; thi i al deres Fattigdom have de hjulpet hverandre og Selskabet har saaledes været en Opmuntring for dem. Nu ere de forsynede med alle Livets Nødvendighedsartikler og med nogle af dets Bekvemmeligheder. Der drives her flere industrielle Virksomheder; men Agerbruget er dog deres fornemste Støtte. Jorden er meget god, og af deres tusinde Akres ere tre hundrede forbedrede. Trumbulliterne ere haarde Arbejdere, og jeg saa ikke nogen spædfingret Theoretiker iblandt dem; naar der kommer saadanne Folk, blive de her ikke længe.»

Den utrættelige Meeker skriver atter i Avgust 1847. I dette Brev taler han paafaldende meget om de Vanskeligheder, Falanxen havde at overvinde. Særlig omtaler han det ringe Medlemstal — kun 250 —, der gjorde det umuligt at udføre Gruppe- og Seriesystemet, saaledes som Fourier havde tænkt sig det. Det er ganske vist paafaldende, at ikke en eneste af Falanxerne havde det af Fourier foreskrevne Medlemstal — 1800 —, og alligevel ikke lod sig afskrække fra at prøve hans System. Næppe en eneste af de Betingelser Fourier havde opstillet, blev opfyldt af de smaa Forsøg, der smykkede sig med Navnet «Falanx». De amerikanske Socialister vare for utaalmodige: de styrtede sig med Dødsforagt i Kampen for Fourierismen, uden først et gjøre sig den Ulejlighed ret at sætte sig ind i denne.

Men for at vende tilbage til Trumbull Phalanxen:

Meeker lægger som sagt i sit sidste Brev en særlig Vægt paa Vanskelighederne; men han udtaler dog, at «der stadig gjøres Fremskridt», og Ingen kan ane, at der nogle faa Maaneder senere kommer Efterretning om Falanxens Opløsning. Til det fourierske Blad «The Harbinger» skrives der i December 1847:

«De har formodentlig allerede hørt, at Samfundet er opløst. Ja dette er kun altfor sandt; vi ere faldne! Men vi ønske, at Civilisationen skal vide, at vi ikke have knækket Halsen i vort Fald. Vi har ganske vist faaet nogle faa temmelig slemme Skrammer; men vore Lemmer ere hele, og vi skulle nok komme paa Benene igjen. Vi ville forsøge og atter forsøge! Barnet maa falde mange Gange, før det kan gaa; men det nedslaaer ikke dets Mod, og tilsidst lykkes det. Heller ikke vort Mod skal saa let kunne nedslaas.

Vi have uden at ville det gjort os skyldige i visse skjæbnesvangre Fejltagelser; vi se dem nu, og skulle søge at undgaa dem. Jeg tror, at det kan siges om os med Sandhed, at vort Fald vil vise sig at være en Sejr. Vor brændende Kjærlighed til Associationen er ikke slukket; vi ere ikke spredte ad; vi ere ikke modløse; vi ere ikke skræmmede. Vi kjende nu vor Stilling. Vi vide, at vi ville støde paa Vanskeligheder; men hvis det ikke lykkes os at gjenoprette vort Samfund her, ville vi forsøge et andet Sted. Der er endnu Plads nok til os i den vestlige Verden. Vi ville først tilbyde os, vor Erfaring, vor Kraft, vore Midler, til vore Søsterforeninger. Vi tro, at vi ere værd at modtage; men hvis man er umenneskelig nok til at afvise os, ville vi forsøge at bygge vor Bikube et andet Sted, i Skoven eller paa Prærierne. Gud vil ikke forjage os fra sin Jord. Han har givet den til alle Mennesker, og vi ere Mennesker, og Mennesker med god Vilje og uden slette Bevæggrunde. I hans Øjne ere vore Rettigheder lige saa gode som vore Brødres.»

I det følgende Aar gjordes der virkelig et Forsøg paa at gjenoprette Samfundet. Men der høres ikke synderligt herom, saa Samfundet har i sin ny Skikkelse sikkert ikke fristet nogen lang Tilværelse.

Vi kunne ikke følge de øvrige Falanxer; men inden vi ganske forlade Fourierismen, er der dog endnu én, hvis Navn i alt Fald bør nævnes, det er «Brook Farm». «Brook Farm» er mærkelig dels fordi den for en væsentlig Del har givet Noyes Ideen til hans Samfund, dels fordi den kraftigere end nogen anden Falanx har virket for Fourierismens Udbredelse. «Brook Farm» var oprindelig en af Dr. Channings Foreninger, men gik i 1842 over til Fourierismen og noget senere til Swedenborgianismen. Det var navnlig ved at udgive det bekjendte Ugeblad «The Harbinger», at denne Falanx virkede, ligesom det ogsaa var fra den, at Ideen til Stiftelsen af den fourierske Agitationsforening «the American Union of Associationists» udgik. I 1847 blev den ødelagt ved Ildbrand. Siden da har den fourierske Socialisme i Amerika savnet Livskraft: der blev ikke oprettet flere Falanxer, og de bestaaende døde efterhaanden bort.

Saaledes endte dette Afsnit af Socialismens Historie. For Tusinder af Mænd og Kvinder havde Fourierismen vist sig som det forjættede Land, hvor de ventede at finde Rigdom og Overflod, Ro og Fred, Kjærlighed og Lykke. For at naa dette Maal kæmpede og kæmpede de i Aaringer og skyede intet Offer, ingen Møje. Og hvad fandt de saa? Stridigheder om Religionen, Stridigheder om Mit og Dit, Splid og Uenighed. «De forlod Verden for at fly dens Lidelser og Fristelser; og se: disse hungerrige Ulve forfulgte dem i stedse vildere Flokke!»

Med Begejstring og Tillidsfuldhed søgte de det Maal, der ikke kunde naas. «Hold ud!» tilraabte deres Venner dem; og de svarede: «vi maa sejre, vi vil sejre, vi sejre alt!» Men den Dag udeblev dog ikke, da den Samfundsbygning, de havde søgt at rejse, styrtede sammen.

Civilisationens «Korthuse» blev staaende; de fourierske Falanxer styrtede til Jorden.

«Dette er ikke Spøg, men den mørkeste Alvor; Gud forbyde, at vi skulde se herpaa med Andet end den dybeste Medfølelse. Vi selv kjende fuldkommen vel denne Stigen og Falden. Disse Mænd og Kvinder forekomme os at være Brødre og Søstre. Vi kunde græde med dem og for dem, hvis det kunde gjøre dem godt. Men det er bedre at lære, hvad saadanne Lidelser lære, og at se at finde den sande Vej, som hine Pilgrimme forfejlede, for at deres Skuffelser ikke skulle gjentage sig.»

Fourierismen forlod Amerika efter kun ganske faa Aars Blomstren. Men den socialistiske og kommunistiske Bevægelse fortsattes dels af *the spiritualist communities*, af hvilke der i Halvtredserne og Tredserne opstod flere, dels af *the religious communities*. Disse sidste have spillet en saa stor Rolle i den amerikanske Socialismes Historie, at vi umulig ganske kunne forbigaa dem i Tavshed.

Det er de religiøs-kommunistiske Samfund, der først praktisk have forsøgt Kommunismen i Amerika. Men de ere ikke alene de ældste Forsøg; de ere ogsaa de Forsøg, der med størst Held have besejret Vanskelighederne. De fleste af dem ere vel gaaede til Grunde; men adskillige af dem have dog haft Held med sig, og endnu den Dag i Dag eksisterer der mange saadanne Samfund. Dette er en Kjendsgjerning, som det ikke nytter at nægte. «Jeg forstaar let,» siger Horace Greeley, «at de kommunistiske Forsøg ere strandede, og jeg har vanskeligere ved at forklare mig, at flere af dem ere lykkedes. Men alligevel springer den Kjendsgjerning os i Øjnene, at medens Hundreder af Banker og Fabriker, og

Tusinder af Handelsforetagender, der ledes af kloge kraftige Mænd, gaa til Grunde og spille Fallit, leve og trives endnu den Dag i Dag Shaker-Samfundene, der i forrige Aarhundrede grundedes paa kun liden Ejendom og endnu mindre verdslig Klogskab. Og deres Erfaring er bleven efterlignet af de tyske Samfund i Economy, Zoar, Ebenernes Samfund osv. osv. Theorien maa, hvor antagelig den end er, respektere Kjendsgjærningerne . . . Ofte gjør Religionen det muligt, der uden den vilde være umuligt, og den guddommelige Kjærlighed sejrer, hvor den menneskelige Videnskab bliver til Spot. Det er saaledes, at jeg forklarer den praktiske Socialismes Held og Uheld. Et hvilket som helst socialistisk Forsøg kan, naar det hviler paa en fast og dyb religiøs Grundvold, lykkes, selv om Organisationen er fejlfuld og Forsøget staar i Strid med den menneskelige Natur. Uden en saadan Grundvold vil det altid være vanskeligt, ihvorvel jeg ikke tror umuligt.»

Paa det tidligere omtalte Oneida-Samfund nær ere alle de amerikanske religiøs-kommunistiske Samfund af fremmed Oprindelse. Det vigtigste af dem er uden Sammenligning Shaker-Samfundet. Dette Samfund har haft en overordenlig Betydning for Amerika, ja endog for Evropa, og Noyes anser det for tvivlsomt, om de evropæiske socialistiske Systemer nogensinde vilde være fremstaaede, hvis Evropa ikke havde været Vidne til Shaker-socialismens praktiske Held i Amerika; i alt Fald vilde de praktiske Amerikanere ikke uden dette Held have ladet sig paavirke af de evropæiske Theorier. «Shakersamfundet har været den Metalbasis, hvorpaa alle Papirstheorierne have hvilet.» Hvor mange Tilhængere Shakerismen tæller, oplyser Noyes ikke; men efter Folketællingen i 1860 var

der den Gang over 6000 Shakere. Da Dixon skrev sin Bog om «det ny Amerika» (1866) var der spredt over alle de Forenede Stater 18 Shakersamfund, og Oprettelsen af flere nye betragtedes som forestaaende. Sekten stiftedes i 1776 af en engelsk Kvinde Ann Lee, «Mother Ann», som hun almindeligvis kaldes. Uden her at gaa ind paa en nøjere Omtale af dette Samfund, om hvilket de fleste Læsere vel have læst, skulle vi kun minde om, at det navnlig hævder følgende Grundsætninger: Himmeriges Rige er kommen; Adams Synd er bleven udsonet; Engle og Aander ere atter, som i tidligere Dage, Menneskenes Fortrolige og Raadgivere; Menneskene skulle leve og arbejde i Fællesskab; Budet: «vorder frugtbare!» er ophævet. Foruden ved det kommunistiske Liv er det navnlig ved det sidste Punkt, at Shakerne udmærke sig. Naturligvis indse de meget vel, at Konsekvensen af et almindelig gennemført Cølibat nødvendigvis maatte blive Menneskeslægtens Uddøen. Men det er heller ikke deres Mening, at Cølibat er nødvendigt for Alle: det er kun de «Hellige» der skulle leve i det; vi Andre maa gjerne formere os, for saaledes at gjøre Shakersamfundets Udbredelse mulig.

Ogsaa flere af de andre religiøs-kommunistiske Samfund forbyde Ægteskab, saaledes Conrad Beizels Koloni Ephrata i Pennsylvania, stiftet 1713 — det ældste Samfund i Amerika —, Georg Rapps Samfund (stiftet 1804) i Economy og Samuel Snowbergers i Snowberg i Pennsylvania (stiftet 1820). Andre tillade vel Ægteskab, men anbefale dog fortrinsvis Cølibat, saaledes Kolonien i Zoar, stiftet 1816 af Josef Bimeler, og Jansonisterne, hvis Samfund stiftedes af Svenskeren Erik Janson 1846. Ebenezer-samfundet, stiftet 1846 af Christian Metz, et Samfund der

tæller flere tusinde Medlemmer og har meget udstrakte Besiddelser, tillader kun betingelsesvis Ægteskab. Endelig løser, som vi have set, Oneidasamfundet Spørgsmaalet paa sin Maade (Kompleksgiftermaalene, Pantagami).

Det synes ikke at kunne nægtes, at de Samfund, der i Amerika have haft størst Held med sig og i ethvert Tilfælde opnaaet den højeste Alder, ere de der have hævdet Religionens Betydning og Nødvendigheden af at afskaffe Ægteskabet. Heraf udleder Noyes den Slutning, at skal et kommunistisk Samfund trives, maa Medlemmerne være besjælede af religiøse Følelser — ikke blot med Munden hylde religiøse Doktriner, men virkelig føle de religiøse Sandheder og handle i Overensstemmelse med denne Følelse. Dernæst, slutter Noyes, maa det ægteskabelige Liv ophøre. Ægteskabet er Grundlaget for Familielivet, og dette er uforeneligt med det kommunistiske Liv. Indrømmer man dettes baade materielle og aandelige Fortrin for hint, maa Ægteskabet, Familielivets Grundlag, fjærnes; men, tilføjer Noyes, heraf følger ikke, at det skal fjærnes paa Shaker-Maaden, paa den negative Maade; maaske den blandt Oneida-Folkene brugelige Maade er at foretrække!

Erfaringen har vist, paastaar Forfatteren til det Værk, vi her have for os, at kun Religionen kan skabe den Enighed mellem Medlemmerne, uden hvilken ethvert kommunistisk Samfund nødvendigvis maa gaa til Grunde. Kunde det erfaringsmæssigt godtgjøres, at hedenske eller atheistiske eller hvilkesomhelst ikke-kristelige Samfund kunde trives, vilde Noyes opgive sin Tro paa Religionens Nødvendighed; men saalænge dette ikke er Tilfældet, saa længe al Erfaring tvært imod vidner til Gunst for Kristendommen, — saalænge hævder han, at

kun de paa et kristeligt Grundlag hvilende Samfund have Livskraft i sig.

Dette er det Resultat, til hvilket Betragtningen af den nordamerikanske Socialismes Historie fører Noyes.

Vi slutte med at anføre det, Forfatteren kalder sin *theory of national experience*:

Først maa der da skjælnes mellem den socialistiske Bevægelse og de socialistiske Forsøg. Hin havde en langt større Betydning end disse: Hundredetusinder grebes af den socialistiske Bevægelse, medens kun forholdsvis faa Tusinder tog Del i Forsøgene.

De socialistiske Forsøg faldt i to Hovedgrupper: de owenske og de fourierske. Efter kun tre til fire Aars Kamp maatte Owenismen erklære sig for overvunden, og Fourierismen bukkede under efter omtrent lige saa faa Aars Anstrængelser; de owenske og fourierske Forsøg havde udspilt deres Rolle. Anderledes med den af Owen og Fourier rejste socialistiske Bevægelse.

«Ligesom et Menneske efter at have gennemgaaet en lidenskabelig Opvækkelse aldrig er det samme Væsen som før, saaledes hævde vi, at disse socialistiske Anfald have forandret Nationens Hjærte, og at en Længsel efter en social Gjenopbyggelse er bleven en Bestanddel af det amerikanske Folks vedvarende Følelse. De socialistiske Samfund og Falanxer døde næsten lige saa snart som de kom til Verden, og ere nu næsten ganske glemte; men Socialismens Aand er bleven tilbage i Nationens Liv. Den socialistiske Aand nedsloges ved Ulykkerne i 1828 og 1846 og lærte saaledes en gavnlig Forsigtighed og Selvbeherskelse; men den lever endnu hos Tusinder, ja maa-ske Millioner, der aldrig tog Del i noget socialistisk

Forsøg, der hverken ere Owenister eller Fourierister, men simpelthen Socialister uden Theori, — Folk, der tro paa Muligheden af en videnskabelig og guddommelig Gjenopbyggelse af Samfundet.»

Efter saaledes at have betragtet den socialistiske Bevægelse bør et Blik kastes paa «Opvækkelsesbevægelsen». Nettleton og Finney forholdt sig til Opvækkelsen som Owen og Fourier til Socialismen. Nettleton begyndte en halv Snes Aar før Owen, Finney en halv Snes Aar før Fourier. Nettleton var en Modstander af Finney, men banede dog Vejen for ham, paa samme Maade som Owen for Fourier.

Owenismen og Fourierismen bekæmpede hinanden, og dog var Maalet det samme. Socialismen og Opvækkelsen synes at staa fjendtlige lige over for hinanden, og dog kunne de ikke undvære hinanden. «Opvækkelsens store Ide er: Sjælens Gjenfødelse; — Socialismens store Ide er: Samfundets Gjenfødelse. Disse to Ideer høre sammen og fuldstændiggjøre hinanden.»

«Disse to Ideer, der i Nutiden ere saa fjærne fra hinanden, vare begge til Stede hos de første Kristne. Da Sandhedens Aand paa Pinsedag greb og omvendte tre tusinde Mænd, var dens næste Virkning den, at sammenmelte dem til én Familie og indføre Formuefællesskab. Saaledes var den største af alle Opvækkelser ogsaa Socialismens store Indvielse.

«Utvivlsomt ville Socialisterne mene, at vi overdrive Betydningen af Opvækkelsesbevægelsen; og Opvækkelsesmændene ville mene, at vi overdrive Betydningen af den socialistiske Bevægelse; og Politikerne ville mene, at vi overdrive Betydningen af begge disse Bevægelser, ved at tilkjende dem betydningsfulde Pladser i den amerikanske

Historie. Men vi tro, at Religionen og Kjærligheden er Menneskets dybeste Følelser, og det er netop de Følelser, som han er mest tilbøjelig til at undse sig ved og til at holde skjult i sit Indre. Paa samme Maade taler Folket kun lidet om, og forsøger at tro, at det kun tænker lidet paa sin Opvækkelse og Socialisme; men alligevel indtager Opvækkelsen og Socialismen den vigtigste Plads i dets Historie, og har mere Betydning for Bestemmelsen af dets Karakter og Skjæbne end dets Politik og Diplomati, dets Pengesager og Krige.

«Utvivlsomt foragte Opvækkelsesmænd og Socialister hverandre, og maaske ville begge foragte os, fordi vi mene, at de kunne forsones. Men vi ville sige, hvad vi tro, og det er, at begges Forsøg paa at bane Vejen for den himmelske Sandhed ere strandede, fordi de foragtede hverandre, og undlode at forene de to store Ideer: Opvækkelsen strandede, fordi den ikke tænkte paa Samfundets Gjenfødelse; Socialismen strandede, fordi den ikke tænkte paa Hjærtets Gjenfødelse.

«Erfaringen har vist, at Socialisterne vare saa egenkjærlige, at Fælleslivet var umuligt. Efterat Macdonald havde set den alvorlige Virkelighed, tabte han Haabet og maatte indrømme, at han havde trot, «at Menneskene vare bedre end de ere.» Næsten alle de socialistiske Førere lige fra Owen til den sidste Fourierist maatte gjøre den samme Bekjendelse, hvilken Bekjendelse vil sige, at Socialismen trænger til sin Fuldständiggjørelse, trænger til Hjærtets Gjenfødelse, — og se det er jo netop Opvækkelsen!

«Men disse Fortidens mislykkede Forsøg have sikkerlig ikke været forgæves. Maaske Forsynet har søgt at virkeliggjøre sine Planer ad to Veje, for saaledes at opnaa

Fordelene ved «Arbejdets Deling». Medens Bibelmandene have arbejdet paa Sjælens Gjenfødelse, have de Vantro bestræbt sig for Samfundets Ombygning. Maaske disse to Partier ved at arbejde særskilt og som Fjender have udrettet mere for den endelige Enighed, end de vilde have gjort ved at arbejde i Forening. Endog deres mislykkede Forsøg kunne, naar de forstaas ret, føre til det Gode. Begge Partier have bidraget til at bibringe Folket et ikke svigtende Haab om, at «den gode Tid er nær.» Uagtet vi have betragtet deres Maade at arbejde paa som parallelle, maa de dog i Virkeligheden være convergerende, og vi tør haabe, at i Nationalhistoriens næste Afsnit ville Opvækkelsen og Socialismen bringes til Enighed og bringes til i Forening at arbejde for Himmeriges Rige.»